

tiker Stuart White en lignende tilslutning til det bestående. White er en relativt fremtrædende egalitarist og forsvarer endda i den artikel, Erik Christensen referer til, egalitære principper. Enhver blot nogenlunde plausibel udlægning af, hvad sådanne principper indebærer, vil understrege deres radikale opgør med bestående sociale systemer.

"Fortællinger" kan givet bidrage interessant til samfundsvidenskabelig forskning, men de kan og bør aldrig erstatte substantielle normative analyser. Hvorvidt de kan erstatte konventionelle empiriske analyser, er et kontroversielt spørgsmål. Fra et analytisk normativt perspektiv savnes der dog i Erik Christensens bidrag nogle mere håndgribelige empiriske analyser, der kunne belyse gennemførlighedsaspekterne, der knytter sig til borgerlønsidéen.

Søren Flinch Midtgaard
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Bertel Heurlin and Hans Mouritzen (eds.), *Danish Foreign Policy Yearbook 2000*, Copenhagen: Danish Institute of International Affairs, 2000, 257 s., kr. 100,00.

Danish Foreign Policy Yearbook 2000 er den fjerde i rækken, siden DUPI begyndte at publicere *Dansk Udenrigspolitisk Årbog* på engelsk. Som de andre år lægges hovedvægten på 4-5 forskeres analyser af forskellige aspekter af dansk udenrigspolitik.

Peter Viggo Jakobsen har skrevet en interessant og tankevækkende artikel "Denmark at War: Turning Point or Business as Usual?". Hovedsynspunktet er, at NATOs luftkrig mod Serbien var et vendepunkt i dansk udenrigspolitik af fire grunde: det var Danmarks første krig siden 1864; Danmark deltog i offensive militære aktioner uden klart FN-mandat; det var en virkelig "test" af den aktivistiske og "militariserede" danske udenrigspolitik siden afslutningen på den kolde krig; og deltagelsen er blevet hilst velkommen som det endelige bevis på, at Danmark har gjort sig selv fri af 1864-syndromet.

Artiklens påstand er, at Danmarks deltagelse i luftkrigen var en logisk og endog forudsigelig forlængelse af dansk udenrigspolitik i 1990'erne. Danmark spillede sin favoritrolle efter den kolde krig, nemlig at være USA's trofaste NATO-allierede, der ukritisk følger det amerikanske lederskab. Jakobsen peger på forskellige karakteristika ved den danske politik, der ligger i forlængelse af ovennævnte træk, og det gennemgås, hvorledes både et klart flertal i Folketinget og opinionen støttede krigen, en opbakning der var stærkere end i andre europæiske lande. Det helt særegne ved den danske holdning kommer frem i en udtalelse fra Udenrigsminister Niels Helveg Petersen: det er ikke krig, men "militære operationer."

Når man læser Peter Viggo Jakobsens analyse af Danmark i krig/militære operationer, rejser det efter folkeafstemningen om ØMU'en det spørgsmål, om

tiker Stuart White en lignende tilslutning til det bestående. White er en relativt fremtrædende egalitarist og forsvarer endda i den artikel, Erik Christensen referer til, egalitære principper. Enhver blot nogenlunde plausibel udlægning af, hvad sådanne principper indebærer, vil understrege deres radikale opgør med bestående sociale systemer.

"Fortællinger" kan givet bidrage interessant til samfundsvidenskabelig forskning, men de kan og bør aldrig erstatte substantielle normative analyser. Hvorvidt de kan erstatte konventionelle empiriske analyser, er et kontroversielt spørgsmål. Fra et analytisk normativt perspektiv savnes der dog i Erik Christensens bidrag nogle mere håndgribelige empiriske analyser, der kunne belyse gennemførlighedsaspekterne, der knytter sig til borgerlønsidéen.

Søren Flinch Midtgaard
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Bertel Heurlin and Hans Mouritzen (eds.), *Danish Foreign Policy Yearbook 2000*, Copenhagen: Danish Institute of International Affairs, 2000, 257 s., kr. 100,00.

Danish Foreign Policy Yearbook 2000 er den fjerde i rækken, siden DUPI begyndte at publicere *Dansk Udenrigspolitisk Årbog* på engelsk. Som de andre år lægges hovedvægten på 4-5 forskeres analyser af forskellige aspekter af dansk udenrigspolitik.

Peter Viggo Jakobsen har skrevet en interessant og tankevækkende artikel "Denmark at War: Turning Point or Business as Usual?". Hovedsynspunktet er, at NATOs luftkrig mod Serbien var et vendepunkt i dansk udenrigspolitik af fire grunde: det var Danmarks første krig siden 1864; Danmark deltog i offensive militære aktioner uden klart FN-mandat; det var en virkelig "test" af den aktivistiske og "militariserede" danske udenrigspolitik siden afslutningen på den kolde krig; og deltagelsen er blevet hilst velkommen som det endelige bevis på, at Danmark har gjort sig selv fri af 1864-syndromet.

Artiklens påstand er, at Danmarks deltagelse i luftkrigen var en logisk og endog forudsigelig forlængelse af dansk udenrigspolitik i 1990'erne. Danmark spillede sin favoritrolle efter den kolde krig, nemlig at være USA's trofaste NATO-allierede, der ukritisk følger det amerikanske lederskab. Jakobsen peger på forskellige karakteristika ved den danske politik, der ligger i forlængelse af ovennævnte træk, og det gennemgås, hvorledes både et klart flertal i Folketinget og opinionen støttede krigen, en opbakning der var stærkere end i andre europæiske lande. Det helt særegne ved den danske holdning kommer frem i en udtalelse fra Udenrigsminister Niels Helveg Petersen: det er ikke krig, men "militære operationer."

Når man læser Peter Viggo Jakobsens analyse af Danmark i krig/militære operationer, rejser det efter folkeafstemningen om ØMU'en det spørgsmål, om

ikke 1864-syndromet er flyttet fra militærpolitikken til det civile aspekt af dansk Europa-politik? Der ligger i de skiftende kombinationer af kontinuitet og diskontinuitet i danskernes holdninger til omverdenen nogle spændende *puzzles*, der kan danne udgangspunkt for flere nye initiativer i forskningen i dansk udenrigspolitik.

Et andet væsentligt bidrag er Henrik Larsens "Denmark and the European Defense Dimension in the Post-Cold War Period: Opt-out or Participation?". Emnet er dansk politik i forhold til en europæisk forsvarsdimension - i betydningen fælles foranstaltninger eller planer iværksat af europæiske lande på forsvarsområdet - i NATO, EU og WEU. Når det hævdes af blandt andre Bertel Heurlin og Hans-Henrik Holm, at dansk udenrigspolitik er blevet mere "militariseret", stiller Larsen spørgsmålet, om det også gælder en europæisk forsvarsdimension. Artiklens hovedtese er, at mens det har været en udbredt antagelse, at Danmark har været tilbageholdende i forhold til en europæisk forsvarsdimension, så *har* Danmark i stigende grad støttet en sådan. Men aktivitetsniveauet har varieret meget i de tre fora (NATO, EU og WEU), idet linjen generelt har været, at en europæisk forsvarsdimension bør knyttes nøje til NATO. Der er imidlertid politiske landminer gemt i spørgsmålet, og siden NATO og EU fra efteråret 1998 har fået en mere direkte forbindelse, bliver det endnu sværere at undgå de politiske minefelter.

Det konkluderes, at det danske forbehold over for et forsvarspolitisk samarbejde i stigende grad har resulteret i et gab mellem, hvad Danmark støtter i EU, og hvad Danmark faktisk kan tage del i. Siden den nye britiske støtte til et militært samarbejde knyttet til EU, der blev tydelig fra 1998, har også Danmark imidlertid skiftet politik i retning af at støtte en forsvarsdimension i EU. I foråret 2000 har regeringen dog trukket i land for at undgå beskyldninger om at "fifle" med forbeholdene. Og når nogle *tilhængere* af de fire forbehold et par uger efter Nej'et ved ØMU-folkeafstemningen kritiserer regeringen for en *for* stram tolkning af forsvarsforbeholdet, mens andre kritiserer regeringen for ikke at respektere Nej'ets "klare tale" i forhold til de andre forbehold, bliver "fifleri"-diskussionen for alvor speget!

Henrik Larsen har leveret et spændende bidrag om Danmark og den europæiske forsvarsdimension. Man skal være godt vågen for at følge alle trådene i artiklen - eller rettere: alle trådene i regeringens, ja-partiers og nej-partiers anstrengelser for at placere sig i forhold til forskellige tolkninger af forbeholdet og i forhold til vælgernes adfærd ved valg henholdsvis folkeafstemninger. Artiklen dokumenterer, at forsvarsforbeholdet på flere måder er ved at køre Danmark ud på et sidespor i forhold til samarbejdsområder, som det slet ikke sigtede på, da det blev udformet. Men ét er overvejelser om "sidespor" og forbeholdets oprindelige sigte. Et ulige mere alvorligt problem for det politiske liv i Danmark er: hvordan kan vi kombinere en central rolle for folkeafstemninger i EU-spørgsmål med et parlamentarisk demokrati uden til stadighed at forøge mistilliden mellem folkevalgte og vælgere?

Til sidst en specifik kommentar. På en af de første sider (p. 89) i artiklen hedder det, at: "[d]uring the Cold War there was transatlantic agreement that

mutual defence commitment required the tightest possible integration in the field of security, ...” Det må være en svipsper! Så nemt bør det ikke være at ignorere fransk NATO-politik gennem 30 år.

Håkan Wiberg skriver om “The Nordic Security Community: Past, Present, Future” og Kjeld Erik Brødsgaard om “Denmark’s China Policy 1950-2000”. Wiberg analyserer Norden som et *sikkerhedsfællesskab*, dvs. lande mellem hvilke krig eller muligheden for krig ikke spiller en rolle (jf. Karl Deutsch). Norden har været et sikkerhedsfællesskab siden 1814, og Wiberg ser på, hvilke faktorer, der ligger bag dette. Afslutningsvis peges på, at grænserne for sikkerhedsfællesskabet er blevet ubestemte, idet nu også EU kan karakteriseres som et sådant. (Wiberg får i øvrigt gjort H.C. Hansen til statsminister i 1947 - men det var Hedtoft, der som statsminister erklærede, at Danmark ikke skulle placere sig i en stormagtsblok). Brødsgaard giver en bred fremstilling af dansk Kina-politik fra den hurtige anerkendelse af det kommunistiske Kina i januar 1950 til kritikken af overtrædelse af menneskerettighederne i slutningen af 1990’erne, en kritik der lejlighedsvis bliver pakket ind i det altfavnende udtryk ”kritisk dialog”. Den nye danske tendens til en moralsk betonet Kina-politik har et par gange gjort det nemmere for mere pragmatiske lande i EU at skabe ”normale” relationer med Kina. Som Brødsgaard skriver mod slutningen af den nyttige oversigtsartikel, synes Danmark i denne henseende nærmere USA med dets vægt på universelle menneskerettigheder.

Noel Parker, University of Surrey (UK), har bidraget med en sammenligning af Danmarks og Storbritanniens positioner i Europa i henholdsvis det 17. og det 20. århundrede. Artiklen giver størst udbytte, hvis læseren har en del historisk baggrundsviden.

De sidste knap 100 sider af bogen omfatter fem forskellige datasæt om dansk udenrigspolitik. Hovedparten udgøres af udvalgte taler af ledende regeringsmedlemmer. Desuden er der en kort (6 s.) oversigt over dansk udenrigspolitik i 1999, statistikker om dansk udviklingsbistand og hjælp til Central- og Østeuropa samt danske forsvarsudgifter og en oversigt over opinionsundersøgelser om udenrigspolitiske spørgsmål.

Udenrigsministeriets direktør, Friis Arne Petersen, har som den ledende embedsmand i det danske beslutningssystem skrevet den indledende ”The International Situation and Danish Foreign Policy 1999”. Som tidligere år kan artiklen læses som en samlet officiel embedsmandspræsentation af dansk udenrigspolitik - nøgtern og lidt ”tør”. Den giver et godt billede af den nye aktivisme i dansk udenrigspolitik. At dømme efter artiklen er forbeholdene et ”*non-issue*”.

Alt i alt kan vi godt være bekendt at præsentere denne *Yearbook* for udlændinge, der vil lære noget om det lille nordiske land, der er pro-NATO og pro-USA, men EU-skeptisk. Og hvor militære midler på det seneste har fået en mere fremtrædende rolle i udenrigspolitikken, end nogen havde forestillet sig for få år siden.

Erik Beukel
Institut for Statskundskab
Syddansk Universitet, Odense